

Lämpligheten av att en domare gjorde uppehåll i en huvudförhandling i ett brottmål för att låta ett vittne läsa igenom sina under förundersökningen lämnade uppgifter

Anmälan

AA framförde i en anmälan klagomål mot rådmannen BB vid Malmö tingsrätt för dennes agerande i samband med ett vittnesförhör vid en huvudförhandling i ett brottmål. Han uppgav bl.a. följande.

Han var kallad att vittna vid tingsrätten den 1 februari 2005. Vid förhörets början upplystes han om att målet rörde skattebrott och att han skulle redogöra för vissa händelser under år 2003. Han hade skött bokföringen för den tilltalade. Då han uppgav att han inte hade något minne av saken tog åklagaren fram ett protokoll från ett förhör som hållits med honom och läste ur detta. Han förstod inte vad åklagaren läste upp och kunde inte minnas att det hållits något förhör med honom. Han ville inte vittna eftersom han inte kunde minnas något just då. Åklagaren föreslog en paus i förhandlingen, under vilken han skulle få läsa förhørsprotokollet.

Ekobrottsmyndigheten (generaldirektören CC) inkom med ett yttrande till vilket var fogat upplysningar från bl.a. kammaråklagaren DD som var den åklagare som förde talan i tingsrätten. Vidare inkom yttrande från Malmö tingsrätt (lagmannen EE) till vilket fogats upplysningar från bl.a. BB.

I ett beslut den 30 oktober 2006 anförde *chefsJO Melin* bl.a. följande.

Bedömning

Enligt 36 kap. 16 § rättegångsbalken (RB) skall ett vittne avge sin berättelse muntligen. Skriftliga vittnesberättelser får inte återopas. Vittnet får dock med rättens medgivande använda sig av anteckningar till stöd för minnet. Enligt paragrafens andra stycke får vad vittnet tidigare anfört, bl.a. inför åklagare eller polismyndighet, förebringas endast när vittnets berättelse vid förhöret avviker från vad han tidigare anfört eller när vittnet vid förhöret förklarar att han inte kan eller inte vill yttra sig.

36 kap. 17 § RB innehåller regler om hur vittnesförhöret skall gå till och om vem som skall få ställa frågor till vittnet. Ett vittnesförhör skall enligt första stycket

inledas av den part som åberopat förhöret, om inte rätten bestämmer annat. Vid förhöret skall vittnet först beredas tillfälle att på egen hand eller, om det behövs, med stöd av frågor avge sin berättelse i ett sammanhang. Enligt andra stycket skall motparten sedan få tillfälle att höra vittnet. Om motparten inte är närvarande eller om det av annan anledning behövs, bör rätten leda denna del av förhöret.

Bestämmelserna ger uttryck för grundsatsen om muntlighet i rättegången. Ett vittne skall avge sin berättelse muntligen och, i så stor utsträckning som möjligt, utan påverkan från någon annan. Vidare skall båda parter ha fullgoda möjligheter att dels ta del av vittnets utsaga, dels ställa frågor med anledning av vittnets berättelse.

I det aktuella fallet beslutade rättsens ordförande, på åklagarens begäran, att ta en paus i förhandlingen under pågående vittnesförhör när vittnet uppgav att han inte ville vittna. Syftet med pausen skall ha varit att ge vittnet tillfälle att ta del av förhørsprotokollet i lugn och ro.

Det kan konstateras att inget hindrar att ett vittne inför förhöret i domstolen går igenom ett protokoll från tidigare förhör med honom. Jag delar dock den uppfattning som både Ekobrottsmyndigheten och tingsrätten gett uttryck för, att det inte står i överensstämmelse med rättegångsbalkens regler att göra ett uppehåll i en förhandling för att låta vittnet, tillsammans med åklagaren, läsa igenom sina under förundersökningen lämnade uppgifter i syfte att vittnet därefter skall kunna lämna ett vittnesmål angående samma sak. Om så sker kan det, som tingsrätten anför, leda till att vittnet därefter återberättar vad han läst i stället för vad han minns. Det kan också medföra att motparten, om denne inte deltar vid en sådan genomgång, kan komma att misstänka att vittnet utsätts för annan otillbörlig påverkan.

En åklagares begäran om en paus i nyss angivna syfte bör således inte bifallas. I stället bör ordföranden, som tingsrätten anför, erinra om vittnesplikten och försöka förmå vittnet att förstå vikten av att han lyssnar på åklagaren och svarar på dennes frågor efter förmåga. Åklagaren har också möjligheten att, med stöd av 36 kap. 16 § andra stycket RB, begära att med rättsens medgivande få läsa upp delar av vad vittnet anför under förundersökningen.

Ärendet avslutas med den kritik som ligger i det anförda.